

39. Терлецький В. Роде наш красний: Ушинський кризь призму століть.— Суми: Собор, 2001.— 216 с.
40. Труды Черниговской архивной комиссии.— В. 10.— Чернигов, 1913.— 262 с.
41. Ушинский, К.Д. Педагогические сочинения: в 6-ти т. Т. 1 / К.Д. Ушинский; сост. С.Ф. Егоров.— М.: Педагогика, 1988.— 414 с.
42. Ушинский, К.Д. Педагогические сочинения: в 6-ти т. Т. 2 / К.Д. Ушинский; сост. С.Ф. Егоров.— М.: Педагогика, 1988.— 492 с.
43. Чалый, М.К. Воспоминания.// Киевская старина.— 1889.— Т. XXVI (август).— С. 436–467.
44. Чернігівщина. Енциклопедичний довідник.— К.: «Українська Радянська Енциклопедія», 1990.— 1008 с.
45. Юрченко С.Б. Про датування Успенського собору в Новгород-Сіверському.// Сіверщина в історії України, 2010.— Вип.3.— С. 141–143.

УКРАЇНСЬКІ ВИДАННЯ ТВОРІВ КОСТЯНТИНА УШИНСЬКОГО

У ФОНДАХ ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Міхно О.П.,

*доктор педагогічних наук, директор Педагогічного музею України,
провідний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства
та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В.О. Сухомлинського*

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5271-9530>

З березня 2023 р. виповнюється 200 років від дня народження Костянтина Ушинського (1823–1870), українського педагога, основоположника наукової педагогіки й народної школи, автора праць з теорії та історії педагогіки, підручників для початкового навчання, творів для дітей. Ювілей педагога відзначається на державному рівні відповідно до Постанови Верховної Ради України від 17 грудня 2021 року № 1982-IX “Про відзначення пам’ятних дат і ювілеїв у 2022-2023 роках”. Згідно з Рішенням Київської міської ради від 27 жовтня 2022 року № 5461/5502 «Про відзначення на

території міста Києва пам'ятних дат і ювілеїв у 2023 році» 200 років від дня народження Костянтина Ушинського відзначається на території м. Києва.

Долучаючись до відзначення цього ювілею, Педагогічний музей України підготував віртуальну виставку українських видань творів Костянтина Ушинського, які зберігаються у фондах музею: <https://cutt.ly/y3KLZZ0>. На вебпорталі Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського представлена сторінка «К. Д. Ушинський» як складник електронного ресурсу «Видатні педагоги України та світу»: <https://cutt.ly/u3AMBAL>. На зазначених вебресурсах подано детальну інформацію про видання науково-педагогічних праць і дитячих творів педагога українською мовою.

Так, перше видання науково-педагогічних праць – «Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори» – побачило світ у 1949 році у Києві у видавництві «Радянська школа» накладом 10 000 примірників [1]. Підготували видання до друку Міністерство освіти Української РСР та Український науково-дослідний інститут педагогіки (УНДІП; нині Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України). Видання містить коротку передмову на 5 сторінках, підготовлену науковцями УНДІПу і підписану знеособленою конструкцією «Інститут Педагогіки». Зі змістом книги можна ознайомитися, відвідавши віртуальну виставку «Українські видання творів Костянтина Ушинського (до 200-річчя від дня народження)» на сайті Педагогічного музею України.

У 1954–1955 рр. у тому ж видавництві вийшло друком видання «Ушинський К.Д. Твори, у 6-ти т.» мізерним, як на ті часи, накладом у 5 000 примірників, яке наразі є бібліографічною рідкістю [2]. На звороті титульного аркуша зазначено: «Відповідальні за українське видання проф. Г. С. Костюк, заслужений діяч науки УРСР С. Х. Чавдаров». Перший том містить розлогу (на 25 сторінках) передмову С. Чавдарова «Великий будівник вітчизняної педагогіки – К. Д. Ушинський».

Подаємо стислі відомості про відповідальних за видання. Григорій Силович Костюк (1899–1972), український психолог, засновник і директор Науково-дослідного інституту психології Української РСР у 1945–1972 рр. (нині Інститут Психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України). Сава Христофорович Чавдаров (1892–1962), український учений, педагог, у 1944–1956 рр. – директор Науково-дослідного інституту

педагогіки Української РСР (нині Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України).

Примірники цього видання, які зберігаються у фондах Педагогічного музею України, оцифровані і доступні для завантаження на сайті музею.

Третє видання науково-педагогічних праць – «Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: у 2-х т.» – вийшло у 1983 в тому ж видавництві накладом у 31 000 примірників і є найбільш поширеним [3]. У першому томі вміщено двосторінкову передмову М. Мухіна «Педагогічна класика».

Перше видання дитячих творів Костянтина Ушинського українською мовою датується 1946 роком, коли в Києві у видавництві «Молодь» побачила світ книжечка «Лисиця й глечик», чудово ілюстрована художницею Л. Стелецькою (наклад 34 000) [4]. 1947 року в цьому ж видавництві вийшла книга «Чотири бажання» з ілюстраціями О. Паславської (наклад 25 000) [5]. З електронними копіями цих видань можна ознайомитися на сайті Педагогічного музею України.

У фондах Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського зберігаються такі дитячі твори К. Ушинського, як «Івасик-Боягуз: оповідання та казки» (Київ, 1958) [6], «Вітер і сонце» (Київ, 1961) [7] у перекладі Наталі Забіли, «Дітям: оповідання та казки» (Київ, 1977) [8], «Чотири бажання: казки та оповідання для дітей» (Тернопіль, 2012) [9]. З цими виданнями можна ознайомитися у бібліотеці.

Отже, науково-педагогічні та дитячі твори Костянтина Ушинського українською мовою, видані у 1946–2012 рр., найповніше представлені у фондах Педагогічного музею України та Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського – інституціях пам'яті, провідними завданнями яких є збереження, вивчення й популяризація української педагогічної спадщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. Київ: Рад. школа, 1949. 418 с.
2. Ушинський К.Д. Твори, у 6-ти т. [відп. ред.: Г.С. Костюк, С.Х. Чавдаров]. Київ: Рад. школа, 1954-1955.
3. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: у 2-х т. Київ: Рад. школа, 1983.
4. Ушинський К.Д. Лисиця й глечик / мал. Л. Стелецької. Київ: Молодь, 1946. 16 с.

5. Ушинський К.Д. Чотири бажання / мал. О. Паславської. Київ: Молодь, 1947. 16 с.
6. Ушинський К. Івасик-Боягуз: оповідання та казки [пер. з рос. Н. Забіли; мал. Г. Глікмана]. Київ: Дитвидав, 1958. 32 с.
7. Ушинський К. Вітер і Сонце : оповідання та казки [пер. з рос. Н. Забіли; іл. І. Григор'єва]. Київ: Дитвидав УРСР, 1961. 32 с.
8. Ушинський К. Дітям: оповідання та казки [іл. Л. Гармиза]. Київ: Веселка, 1977. 135 с.
9. Ушинський К. Чотири бажання: казки та оповідання для дітей; пер. з рос. О. П. Макаренко. Тернопіль: Навч. кн. Богдан, 2012. 36 с.

УЧАСТЬ РОДИНИ УШИНСЬКИХ У СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПІДТРИМЦІ ДІТЕЙ

Янченко Т.В.,

*доктор педагогічних наук, доцент,
зав. кафедри педагогіки і методики викладання історії
та суспільних дисциплін Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
ORCID 0000 0002 2967 0695*

Надзвичайно складні умови розвитку українського суспільства актуалізують пошук шляхів організації соціально-педагогічної підтримки різних категорій населення. Історико-педагогічні студії, присвячені проблемі допомоги дітям, можуть стати основою для розробки сучасних концепцій і моделей педагогічної діяльності, спрямованих на задоволення соціальних запитів особистості.

Упродовж другої половини XIX ст. індивідуальна благодійність, що була поширена і раніше, трансформувалася у нові, більш ефективні прояви [3, с. 174]. До неї залучалися представники різних верств населення, зокрема й інтелігенція. У діяльності приватних благодійників у сфері соціально-педагогічної підтримки дітей, які потребували захисту, чітко простежується принцип педагогізації соціальної допомоги: вона надавалася шляхом організації навчання та виховання дітей, залежала від віку, освітнього рівня, індивідуальних здібностей. А відтак у здійсненні соціально-педагогічної підтримки дуже часто виявляли зацікавленість педагоги, незважаючи на те, що їхні фінансові можливості були невеликі порівняно з прибутками підприємців чи поміщиків [3, с. 175].